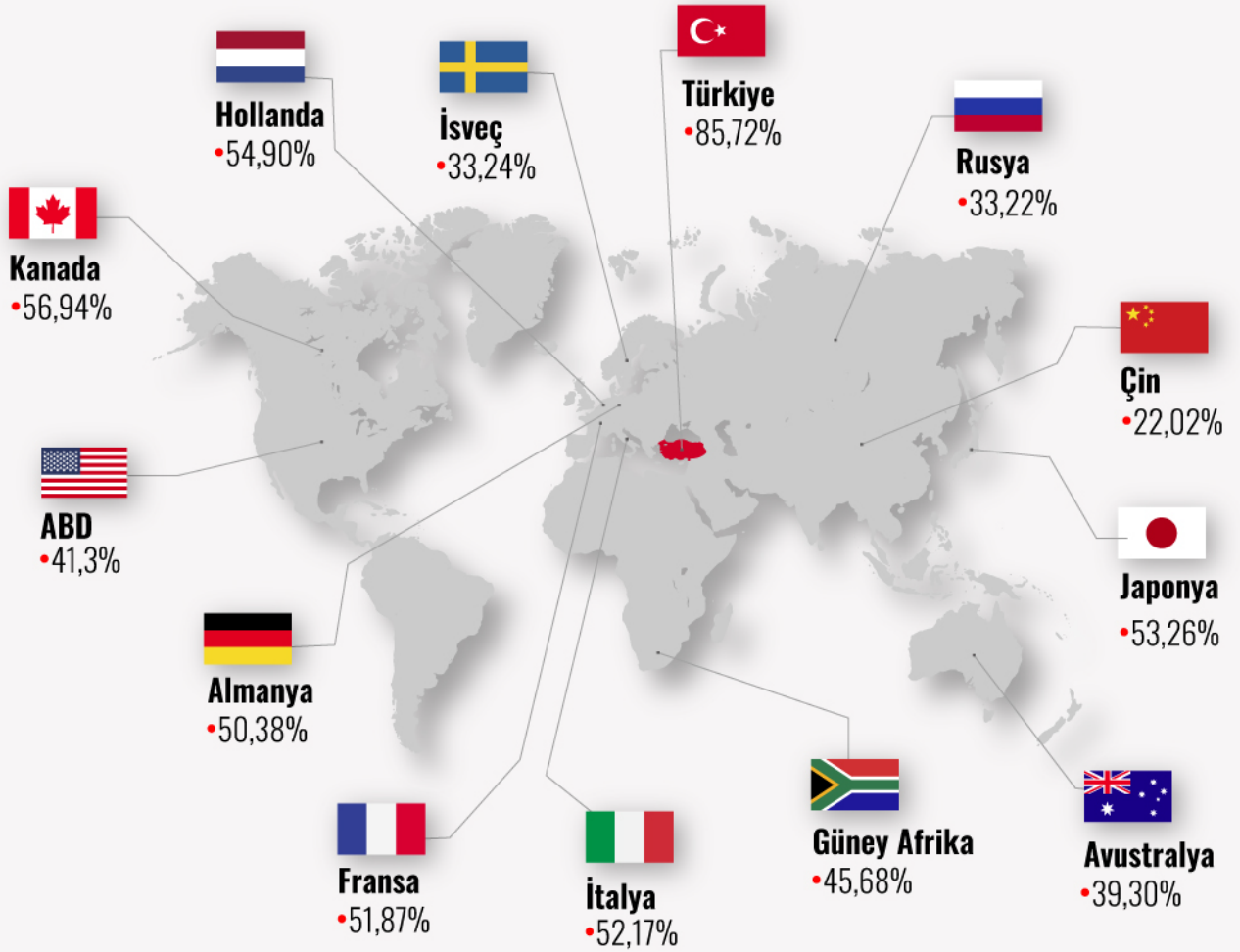

YIL: 2 / SAYI: 32

DÜNYA NE KONUŞUYOR?

16-31 Mayıs 2023

• Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçimine katılım oranı (%)

kosam.org

info@kosam.org

DÜNYA NE KONUŞUYOR?

16-31 MAYIS 2023

Bu Rapor, **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)** tarafından özel olarak hazırlanmıştır.

Bu yayının tüm hakları KOSAM'a aittir. KOSAM'ın izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek sureti ile alıntı yapılabilir. Bu yayındaki tüm fikirler tamamen derlenen enstitüler, yayınlayan yazarlara aittir ve KOSAM'ın yayın politikalarını yansıtmamaktadır.

COPYRIGHT © 2023

KOSAM - Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cd. No:130 D:H, 42020 Karatay / Konya TÜRKİYE

Tel: 444 1251 / 7975

www.kosam.org

info@kosam.org

ÖN SÖZ

Belirlediği alanlarda araştırma raporları üreten, bilgi notları yayımlayan, farklı sorunlara çözüm sunma amaçlı projelere imza atan bir yapı hüviyetindeki **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)**, Konya merkezli bir düşünce kuruluşu olarak 2022 yılının ilk çeyreğinde kuruldu.

Ekonomi, ticaret, sanayi, iç ve dış politika dinamikleriyle sosyal politikalar, tarım, çevre, akıllı şehir, sağlık, enerji vb. konularla ilgilenen KOSAM faaliyetlerini şehir, ülke ve dünya ekseninde farklı başlıklarda yürütür.

Merkez; uluslararası düşünce kuruluşlarının faaliyetlerini, raporlarını ve güncel değerlendirmelerini düzenli takip eder. Bu kapsamda 2022 yılından itibaren KOSAM bünyesinde; dünya ve ülke gündemi hakkında bilgilenmek, düşünce kuruluşlarının raporlarından haberdar olmak ve en önemlisi küresel fırsatlardan faydalanıp risklerden kaçınmak için stratejik çalışmaları aktarmak amacıyla “**Dünya Ne Konuşuyor?**” Raporları hazırlamaktadır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu, her ayın ilk ve ikinci yarısını kapsamak üzere **ayda iki defa** okurlarıyla buluşmaktadır. Rapor için **Kuzey ve Latin Amerika, Euro Bölgesi, Orta ve Uzak Asya, Afrika, Orta Doğu, Avrasya** vb. çeşitli bölgelerde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının gündemleri KOSAM’ın uzman kadrosu tarafından analiz edilir. Süreçte “Hangi kuruluş ne tür konularda çalışmış, gündemde ne var ve gelecekte beklentileri neler?” sorularına cevap aranır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu; **Ekonomi, Politika, Çevre, Sosyal ve Teknoloji** olmak üzere **beş ana başlıkta** hazırlanır. Makale, rapor, bilgi notu, yorum vb. çalışmaların kısa özetleri okuyucuya yansıtılırken konu başlığı, makalenin hangi kurumdan alındığı ve bu merkezlerin hangi ülkede faaliyet gösterdikleri de raporda yer alır. Her özetin sonunda konuyla ilgilenen okurların orijinal çalışmaya hızlı bir şekilde ulaşabilmesi için erişim linkleri açık şekilde paylaşılır.

KOSAM olarak hedefimiz; “Dünya Ne Konuşuyor?” sorusunun cevabını ve bölgelerinde ulusal/ uluslararası politikaya yön veren kuruluşların “**yarınların gündemi**” olarak gördükleri farklı başlıkları analiz ederek güncel hâli ile aktarmaktır. Bu bağlamda 2023 yılında da ekonomi, siyaset, ticaret, sanayi, sosyal politika, eğitim, çevre vb. alanlarda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası araştırma ve çalışmalar yürütmeye, büyük veri analizi ile mevcut durum değerlendirmeleri yaparak geleceğe ışık tutmaya ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaya devam edeceğiz.

İçindekiler

A. EKONOMİ	1
1. Yeni Dünya Ekonomisinde Rusya ve Orta Asya'nın Rolü / Valdai Discussion Club (Rusya).....	1
2. Borç Tavanı Kavgası ve Ulusal Güvenlik - İyi Bir Seçenek Yok / American Enterprise Institute (ABD)	2
3. Araştırmaya Göre Brezilya'da Tüketici Kredileri Yüksek Seviyede / FGV (Brezilya).....	4
4. Uluslararası Öğrenciler Mid Bedfordshire'a 41,9 Milyon Sterlin Ekonomik Katkı Yapmakta / Cranfield University (Birleşik Krallık)	5
5. Sürdürülebilir Mavi Ekonomiye Geçiş için Finansman Oluşturmak / Observer Research Foundation (Hindistan).....	6
6. Para Arzı ve Likidite Arasındaki İlişkiyi Anlamak / MISES Institute (ABD).....	7
7. Kiel Ticaret Göstergesi / KIEL Institute for The World Economy (Almanya)	8
8. Kuzey Amerika Bir Yarı İletken Güç Merkezi Olabilir mi? / Centre for Strategic International Studies (ABD).....	9
9. IFO İhracat Beklentileri Düşüyor / IFO Institute (Almanya).....	10
B. POLİTİKA	12
1. Arap Birliği, Suriye'yi Yeniden Kabul Etmenin İran'ı Dışarı İtebileceğini Düşünüyor / Atlantic Council (ABD).....	12
2. Deniz Dibini Takip Etmek: Rusya Kritik Denizaltı Altyapısını Nasıl Hedef Alıyor? / The Royal United Services (Birleşik Krallık)	13
3. Erdoğan'ın Yeniden Seçilmesi Türkiye'nin Dış Politika Hedeflerini Nasıl Değiştirecek / AL-MONITOR (ABD)	15
4. 2024 ABD Başkanlık Seçimleri Avrupa'yı Nasıl Etkileyebilir? / European Council on Foreign Relations (Almanya)	16
5. Erdoğan, Türkiye Cumhurbaşkanı Olarak Üçüncü Döneminde Çin ve Batı Arasında Denge Kuruyor / South China Morning Post (Hong Kong).....	18
6. Erdoğan Türkiye'de Seçimi Kazanarak İktidarını Sağlamlaştırdı / AL-MONITOR (ABD)	19

C. ÇEVRE	21
1. İklim Eylemi 'Gizlenmiş El Freni' Tarafından Engellenmektedir / The International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık)	21
2. Akıllı Tarıma Doğru: Tarımsal Biyoteknoloji Alanında G20 İş Birliği / Observer Research Foundation (Hindistan).....	22
3. İklim Değişikliği Asya'da Nisan Sıcak Hava Dalgasının Gerçekleşme Olasılığını 30 Kat Artırdı / TIME (ABD)	23
4. İspanya Ovaya Yağmur Yağması İçin Dua Ediyor / Real Instituto Elcano (İspanya) 25	
D. SOSYAL	27
1. Göçmen İşçilerin Düşük Ücret Alma Olasılığı Neden Daha Yüksek? / Grattan Institute (Avustralya).....	27
2. Hayvan Araştırmacıları Biyoçeşitliliğin 'Yok Olma Krizi'ne Yaklaştığını Söylemektedir / TIME (ABD)	28
E. TEKNOLOJİ	30
1. İnovasyon Ampülü: Çip Üretimine Küresel Yatırımlar / Center for Strategic & International Studies (ABD).....	30
2. Twitter'daki Küçük Bir Değişikliğin Ölümcül Çatışmalar İçin Neden Büyük Sonuçları Olabilir? / International Crisis Group (Belçika)	31
3. Yerel Kuruluşların Yerel Olarak Yönetilen Adaptasyonu Desteklemek ve Dayanıklılık Oluşturmak İçin Yapay Zekâyı Kullanabileceği Dört Yol / The International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık).....	33
F. GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER	36

A. EKONOMİ

1. Yeni Dünya Ekonomisinde Rusya ve Orta Asya'nın Rolü / Valdai Discussion Club (Rusya)

Büyük ülkeler arasında artan çatışma halinin önümüzdeki yıllarda dünya ekonomisinde ciddi değişimlere neden olacağı düşünülmektedir. Küreselleşmenin sona ermekte olduğu, ancak uzmanlaşma ve iş bölümünün hala ekonomik büyümeyi desteklediği vurgulanmaktadır. Küresel değişimlerin, karşılıklı ticaret ve yatırımın genişlemesine katkıda bulunarak Orta Asya ve Rusya ülkelerini kısmen etkileyeceği bilinmektedir. Rusya'nın dış ticaret cirosunda Orta Asya'nın payı yaklaşık %5 olurken önümüzdeki yıllarda bu oranın artacağı öngörülmüştür. Örneğin, 2022 yılında Kazakistan'dan Rusya'ya yapılan mal ihracatı %25 oranında artmıştır. 2023'ün ilk iki ayındaki artış ise yıllık bazda %32 olmuştur. Böylece 2021 yılı ile kıyaslandığında artış %60'ın üzerinde gerçekleşmiştir. Ticaretteki bu patlama büyük ölçüde komşu ülkeler üzerinden Rusya'ya giren paralel ithalatla bağlantılı olduğu bilinmektedir. İhracat yapan ülkeler için bu tür artan akışlar ek gelir ve kendi lojistiklerini geliştirme fırsatı demektedir.

Rusya, Kuzey-Güney transit koridoruna büyük ilgi göstermektedir. Hem batı rotası (Azerbaycan üzerinden), hem de Türkmenistan ve Kazakistan üzerinden Asya'dan mal ithalatını artırmayı hedeflemektedir. Bu ilgi, Rusya'nın Güney-Merkez lojistiği ve ana tüketim merkezlerine yakınlığından kaynaklanmaktadır. Çin-Kazakistan demiryolu, Rusya'nın Trans-Sibirya Demiryolu üzerindeki yükünü azaltarak verimliliği artırmaktadır. Ayrıca, Kazakistan demiryolu altyapısının Rusya'dan Çin'e metal ve kömür ihracatında da kullanılabileceği söylenmektedir. Enerji alanında ise Özbekistan ve Kazakistan'ın gaz ithalatçısı olması beklenmektedir. Gaz endüstrisi, Özbekistan ekonomisinde büyük bir rol oynamaktadır. Gaz, elektrik üretiminin yaklaşık %90'ını ve ülke ihracatının %7'sini oluşturmaktadır. Ancak, üretim azalırken talep artmakta ve bunun da ihracatın azalıp ithalatın artmasına neden olduğu bilinmektedir. Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki doğal gaz üretiminin ise 53,5 milyar metreküp olması, 2027 yılına kadar 77-79 milyar metreküpe yükselmesi beklenmektedir. Ülkedeki yakıt ve enerji sisteminde gaz kullanımının artması ve yurtiçi nihai talebin büyümesi gaz dengesi için riskler oluşturmaktadır. 2024 gibi erken

bir tarihte ihracatın "sıfır" seviyesine gelmesi ve 2025'ten itibaren Kazakistan yılda 7-7,5 milyar metreküpe kadar net gaz ithalatına geçebileceği tahmin edilmektedir. Mevcut altyapı, Rusya'dan Kazakistan ve Özbekistan'a gaz ihracatının artırılmasını mümkün kılmaktadır ancak fiyat bakımından daha maliyetli olacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynak: REUTERS

Erişim: <https://valdaiclub.com/a/highlights/the-role-of-russia-and-central-asia-in-new-word/>

Anahtar Kelimeler: Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Enerji, Ticaret

2. Borç Tavanı Kavgası ve Ulusal Güvenlik - İyi Bir Seçenek Yok / American Enterprise Institute (ABD)

ABD hükümeti hızla borç limitine ve ekonomik krize doğru giderken siyasi liderler bir son dakika anlaşması yapmaya çalışmaktadır. AEI'den (Amerikan Girişimcilik Enstitüsü) John Ferrari ve Charles Rahr, bir borç temerrüdünün ulusal güvenlik üzerindeki etkilerini ve kusurlu bir anlaşmanın bile Amerika ordusuna nasıl zarar verebileceğini ortaya koymaktadır. Borç tavanının aşılması, hükümetin devam etmesi ancak faturalarını ödemek için yeterli nakde sahip olmaması nedeniyle hükümetin çökmesinden farklıdır.

Eğer hükümet bir anlaşmaya varamaz ve Kaliforniya'nın 2009'da yaptığı gibi ödemelerde öncelik sıralaması yapamazsa, faiz ödemelerini aksatarak ulusal güvenliğe yıllar boyunca zarar verebileceği düşünülmektedir. ABD borç almaya devam edebilmek için daha yüksek faiz oranları ödeyebilir, diğer bütçe önceliklerinden daha fazla fon çekebilir, Çin ve Rusya gibi rakiplerine Batılı ulusların ve onların iş yapma biçimlerinin yozlaşmış olduğu mesajını verebilir. Herhangi bir reform yapılmadığı takdirde, şu an 31 trilyon doları aşan balonlaşmış ulusal borcun artan faiz ödemeleri nedeniyle ulusal savunma faturasını ödemek için daha az bütçe kalacaktır. Temsilciler Meclisi'nde borç tavanını yükseltme planı "Limitle, Tasarruf Et ve Büyüt Yasası"nın, savunma harcamalarında zaman içinde yapılacak olası kesintilere karşı hazır olma durumunu azaltacağı ve daha küçük bir kuvvete ve modernizasyonun ertelenmesine neden olacağı öngörülmektedir. Savunma ödemelerini kesintiye uğratabilecek kötü bir borç tavanı anlaşmasının halihazırda insan, uçak ve gemi sayısındaki azalmadan mustarip olan ABD kuvvetlerinin hazır olma durumu üzerinde önemli sıkıntılar doğuracağı söylenmektedir.

ABD içerisinde borç tavanı tartışması sürerken bu duruma yönelik en büyük eleştirilerden biri de yurt dışında özellikle Rusya ve Çin gibi rakip ülkeler tarafından gelişmelerin yakından izlemesi ve kendi çıkarlarına yönelik kullanmasıdır. Ayrıca, olası bir anlaşmada mevcut savunma seviyesinin düşmemesi gerektiği, 2023 yılından daha yüksek bir seviyede sabitlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Son olarak, seçilmiş liderlerin küresel ve yerel acil durumlara hızlı bir şekilde yanıt verebilmeleri ve aynı zamanda müttefiklere ve rakiplere dünya sahnesini terk etmediklerine dair güvence vermeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Erişim: <https://www.aei.org/op-eds/a-debt-ceiling-fight-and-national-security-no-good-choices/>

Anahtar Kelimeler: ABD, Borç, Ulusal Güvenlik, Temerrüt

3. Araştırmaya Göre Brezilya'da Tüketici Kredileri Yüksek Seviyede / FGV (Brezilya)

Fundaço Getulio Vargas'ın Sao Paulo İşletme Okulu (FGV EAESP) Mikrofinans ve Finansal Çalışmalar Merkezi (FGVcemif) tarafından yapılan araştırmada, Brezilya'da tüketici kredileri (bordro kredileri, bordro dışı bireysel krediler ve kredi kartları dahil) ekonominin büyüklüğüne (GSYH) oranla yüksek bir seviyededir. 2016 yılına kadar gayrimenkul kredilerinde kademeli büyüme, gayrimenkul dışı kredilerde ise göreceli durgunluk görülmüştür. 2016 yılından sonra, gayrimenkul kredileri stabil görünüm çizerken (GSYH'nin %9'u), gayrimenkul dışı kredilerde büyüme başlamış ve GSYH'nin %23'ü kadar büyümüştür. Başlıca tüketici kredisi türleri bordro kredileri (%18,5), kredi kartları (%15,5), bordro dışı kişisel krediler (%7,9) ve taşıt kredileridir (%8,1). Mikrofinans ve Finansal İçerme Çalışmaları Merkezi (FGVcemif) Brezilya'daki bireysel kredi piyasasının son dönemdeki gelişimi hakkında keşifsel bir çalışma yürütmüştür.

Çalışma; varlık birikimi, ekonomide daha fazla iyimserlik ve daha düşük faiz oranları ile ilişkilendirilen yüksek kaliteli kredilerin (ipotek) azaldığını, tipik olarak daha yüksek faiz oranları ile karakterize edilen ve gelir kayıplarını hafifletmek veya telafi etmek için kullanılan tüketici kredisi türlerinin ise zemin kazandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, tüketici kredisi ödemeleri Brezilyalıların gelirleri içinde son derece yüksek bir paya sahip olmaktadır. Bu yüksek payın da aileleri mali açıdan daha kırılgan hale getirdiği ve finansal kapsayıcılıkta gerçek bir ilerlemeyi temsil etmediği sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, bordro kredileri geri ödemeler için izin verilen gelir payında aşırı borçlanmayı destekleyen bir artış da dahil olmak üzere son kural değişiklikleri nedeniyle artan borçluluğa katkıda bulunmuştur.

Erişim: <https://portal.fgv.br/en/news/brazil-consumer-credit-high-level-study-reveals>

Anahtar Kelimeler: Bordro, Kredi, Ekonomi, Finans, Brezilya

4. Uluslararası Öğrenciler Mid Bedfordshire'a 41,9 Milyon Sterlin Ekonomik Katkı Yapmakta / Cranfield University (Birleşik Krallık)

Yeni bir araştırma, uluslararası öğrencilerin Birleşik Krallık'a sağladığı brüt ekonomik faydanın 2018/19 ve 2021/22 yılları arasında 31,3 milyar sterlinden 41,9 milyar sterline yükseldiğini ortaya koymuştur. Cranfield Üniversitesi'nin bulunduğu Mid Bedfordshire'da, 2021/22 uluslararası öğrenci kohortunun net ekonomik etkisinin 41,9 milyon sterlin olduğu tahmin edilmektedir. Universities UK International (UUKi) tarafından hazırlatılan rapora göre kamu hizmetleri üzerindeki etkiler hesaba katılsa bile, uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmanın ekonomik faydası maliyetlere göre daha ağır bastığı ve Birleşik Krallık ekonomisine toplam 37,4 milyar sterlin net fayda sağladığı görülmüştür. Her yıl 100'den fazla ülkeden 5.000 öğrenci Cranfield'a gelmekte olup Cranfield öğrencilerinin %56'sı Birleşik Krallık dışındadır.

Cranfield Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve İcra Kurulu Başkanı Profesör Karen Holford, uluslararası öğrencilerin sadece kampüse değil, daha geniş bir topluma ve Birleşik Krallık ekonomisine de fayda sağladığını söylemiştir. Öğrenciler, ekonomiden aldıklarının yaklaşık 10 katı kadar ekonomiye tekrar bir pozitif katkı sağlayarak hem yerel hem de ulusal ekonomik refahı artırmaktadır. Uluslararası öğrenciler ortalamaya bakıldığında bölgelere göre yaklaşık 58 milyon sterlinlik katkıda bulunurken bu rakam nüfusa oranla kişi başı 560 sterlin olarak çıkmaktadır. Birleşik Krallık Uluslararası Üniversiteler Direktörü Jamie Arrowsmith, uluslararası öğrencilerin Birleşik Krallık ekonomisine, kültürel ve sosyal faydalara önemli bir katkı sağladığını söylemiştir. Bangladeşli uluslararası bir öğrenci olan Sabrina Haque, Cranfield Üniversitesi'nde Geleceğin Gıda Sürdürülebilirliği Yüksek Lisans Programı'nda öğrenim görmektedir. Haque, son on yıldır Bangladeş'te kalkınma sektöründe çalışmaktadır. Tarım ve gıda alanında bilgi, teknik ve teknolojinin sürekliliği değiştiğini ve trendleri yakalayıp kendi işine daha iyi adapte edip ülkesine katkı sağlayabilmek için Geleceğin Gıda Sürdürülebilirliği Yüksek Lisans Programı'nda okumaktadır.

Erişim: <https://www.cranfield.ac.uk/press/news-2023/international-students-bring-economic-impact-of-41-9-million-to-mid-bedfordshire>

Anahtar Kelimeler: Birleşik Krallık, Ekonomi, Uluslararası Öğrenci

5. Sürdürülebilir Mavi Ekonomiye Geçiş için Finansman Oluşturmak / Observer Research Foundation (Hindistan)

Mavi Ekonomi, deniz ekosisteminin sağlığını korurken, ekonomik büyüme, gelişmiş geçim kaynakları ve istihdam için okyanus kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamaktadır. G20, denize kıyısı olan ülkelere oluşmakta ve denizcilik faaliyetleri G20 ülkelerinin ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. Okyanuslar dünyadaki oksijenin neredeyse yarısından fazlasını üretirken aynı zamanda bir ısı yutağı görevi görür ve küresel hava durumuna aracılık eder. Kıyı ve deniz ekosistemlerine yönelik tehditler; deniz kirliliği, iklim değişikliği, aşırı avlanma, kötü yönetim, uygulama kapasitesinin eksikliği ve ekonomik büyümenin diğer hedeflere göre önceliği gibi insan baskılarından kaynaklanmaktadır. Mavi Ekonomiye geçiş G20 ülkeleri için elzem bir konudur. Dünya Doğayı Koruma Vakfı'na (WWF) göre okyanusların toplam varlık tabanı en az 24 trilyon ABD doları olup, küresel ekonomiye yıllık katkısı 2,5 trilyon ABD dolarıdır. Ancak, Mavi Ekonomiye yönelik yapılan yatırımlar son derece yetersiz kalırken, son 10 yılda sadece 13 milyar ABD doları yatırım yapılmıştır.

Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi 2030 yılına kadar iç su, kıyı ve deniz alanlarının %30'unu koruma altına alma hedefine ulaşmak için yılda 27,7 milyar ABD doları gerektiğini belirtmiştir. Okyanus sağlığına ciddi zarar veren denizcilik faaliyetlerine yönelik uygulanan sübvansiyonlar Mavi Ekonomiye geçişi engelleyen bir diğer unsurdur. Kapsamı tam olarak bilinmemekle birlikte, yıllık küresel balıkçılık sübvansiyonlarının 2018 yılında 35 milyar ABD doları olduğu tahmin edilirken aynı zamanda önemli ölçüde aşırı avlanma ve yasadışı balıkçılığa katkıda bulunduğu belirtilmiştir. 2021 yılında G20'de yayınlanan bir politika çerçevesinde, doğanın okyanus muhasebesine entegre edilmesi ve artan finansal akışların kolaylaştırılması için ortak yaklaşımlara odaklanılmıştır. 2022 yılında T7 Almanya tarafından yayınlanan bir başka politika çerçevesinde, erken aşama finansmanı artırarak ve okyanus kriterlerini sürdürülebilirlik finans çerçevelerine entegre ederek mavi finansın yeniden tasarlanmasını ve ölçeklendirilmesini önerilmiştir. Mavi ekonomi konusunda oluşturulacak ortaklıkların G20 hükümetleri ve uluslararası finans mekanizmaları tarafından desteklenmesi ve inovasyon alanındaki son deneyimlerden yararlanılması gerekmektedir. Mavi Ekonomiye geçiş finansmanı sağlamak için bu tür

entegre yaklaşımlara güçlü bir bağlılık, okyanus-iklim çözümlerinin ölçeklendirilmesinde kilit rol oynayacak ve UNFCCC COP28 öncesinde büyük önem taşıyacaktır.

Erişim: <https://www.orfonline.org/research/generating-finance-for-blue-economy-transition/>

Anahtar Kelimeler: Mavi Ekonomi, G20, Finansman

6. Para Arzı ve Likidite Arasındaki İlişkiyi Anlamak / MISES Institute (ABD)

Amerika tabanlı MISES Institute'un ekonomi yazarı Frank Shostak, para arzı ve likidite kavramları arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Shostak, fiyat değişikliklerinin nasıl para talebine etki ettiğini vurgulayarak yazıya başlamıştır. Mal ve varlıkların fiyatlarında bir artışın pahalı hale gelen malları satın almak için daha fazla para talep edilmesine neden olduğunu ve tam tersi durumda da mal fiyatlarında bir düşüşün, para talebinde azalmaya yol açtığını belirtmiştir. Shostak daha sonra, eğer para talebinde bir değişim olmadan para arzı atarsa bu bireylerin para fazlasına sahip olduğu anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bireylerin bu parayı başka şeylerle takas edebileceğini ancak, fazla paranın elden çıkarılamayacağını ve sadece başka kişilere aktarılacağını belirtmiştir. Fazla paranın azalmasını sağlayan şeyin malların ve varlıkların fiyatlarındaki artış olduğu, bireylerin fazla para ile bir şeyler aldığında fiyatların yükseldiği, bunun da para talebini artırdığı vurgulanmıştır.

Para arzındaki artış, diğer etkenler sabit tutulduğunda, fazla para oluştururken, para arzındaki düşüş parasal açığı ortaya çıkarır. İnsanlar hala aynı miktarda para talep etmektedir ve bu talebi karşılamak için mal ve varlıklarını para karşılığında satışa çıkararak fiyatları düşürmektedir. Fiyat düşünce para talebi azalır ve bunun sonucunda parasal açık kapanır. Parasal fazla veya açık, ekonomik faaliyetlerdeki ve fiyatlardaki değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Örneğin, ekonomik faaliyetteki bir düşüş sırasında likiditede bir artış ortaya çıkabilir. Azalan ekonomik faaliyet daha az mal üretimine yol açarken bu durum daha az malın takas edildiği anlamına gelir ve para talebinde bir düşüşe neden olur. Fiyat artışları daha fazla para talebini tetikleyerek likidite üzerinde aşağı yönlü baskı yapar. Dengeyi yeniden sağlamak için, insanlar para

talebindeki artışı karşılamak üzere varlıklarını satabilirler. Ters durumda fiyatlardaki bir düşüş para talebinde bir düşüğe ve likiditede artışa yol açar. Shostak, likiditedeki değişimleri kısaca şu şekilde tanımlamıştır: Likiditedeki % değişim = Para arzındaki % değişim - Reel ekonomik faaliyetteki % değişim - Fiyatlardaki % değişim.

Erişim: <https://mises.org/wire/understanding-relationships-between-money-supply-and-liquidity>

Anahtar Kelimeler: Para Arzı, Likidite, Fiyat, Ekonomi

7. Kiel Ticaret Göstergesi / KIEL Institute for The World Economy (Almanya)

Nisan ayındaki oldukça güçlü büyümenin ardından küresel ticaret Mayıs ayında yatay bir seyir izlemiştir. Bu durum, ayın ilk yarısındaki konteyner gemi hareketleri temelinde hesaplanan Kiel Ticaret Göstergesi'nin son güncellemesinde ortaya konmuştur (aylık karşılaştırma, fiyat ve mevsimsellikten arındırılmış). Büyük ekonomilerin gösterge değerleri de yatay bir seyir izlerken, AB ve ABD'nin ithalatta artış kaydedebileceği vurgulanmaktadır.

Avrupa ile Asya arasındaki en önemli deniz ticaret yolu olan Kızıldeniz'deki kargo hacimlerinin gelişimi dikkat çekicidir. Beklenen ve gerçekleşen kargo hacimleri arasındaki farkın kısa bir süre içinde kapanmasının ardından -2017'den 2019'a kadar olan ticaret hacimleri temelinde hesaplanan- kargo trafiği şimdi tekrar düşmeye başlamıştır.

Kiel Trade Indicator Başkanı Vincent Stamer; "Kızıldeniz kargo hacimlerindeki toparlanma kısa ömürlü olmuş olabilir. Mevcut navlun oranları yine geçtiğimiz aylarda zayıf dönemdeki eğilimi izliyor" demiştir. Korona salgını başlamadan önceki patlama dönemine kıyasla deniz ticaretinin genel olarak biraz durgun olduğu belirtilmiştir.

Mayıs 2023

	İhracat	İthalat
Almanya	+ 0,8 %	- 0,6 %
AB	- 0,7 %	+ 1,9 %
ABD	+ 0,3 %	+ 1,2 %
Çin	- 1,4 %	+ 0,3 %
Küresel Ticaret	- 0,2 %	

Kaynak: KIEL

Yukarıdaki grafikten hareketle, mayıs ayında Almanya'nın ihracatı %0,8 artarken, aynı ay içerisinde ithalatı %0,6 azalmıştır. Avrupa Birliği'nin ihracatı %0,7 azalırken, ithalatı ise %1,9 artış kaydetmiştir. ABD ise ihracatını %0,3, ithalatını ise %1,2 artırmıştır. Çin'e baktığımızda ihracatı %1,4 azalırken ithalatı %0,3 artış göstermiştir. Küresel ticaret ise mayıs ayında %0,2 azalmıştır.

Erişim: <https://www.ifw-kiel.de/index.php?id=15876>

Anahtar Kelimeler: İhracat, İthalat, Ticaret Göstergesi

8. Kuzey Amerika Bir Yarı İletken Güç Merkezi Olabilir mi? / Centre for Strategic International Studies (ABD)

Washington D.C.'de düzenlenen Kuzey Amerika Yarı İletken Konferansı'nda (NASC), artan jeopolitik rekabet ortamında Kuzey Amerika'daki yarı iletken endüstrisini güçlendirme hedeflenmiştir. Konferansa Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Meksika ve Kanada'dan sektör temsilcileri, akademisyenler ve hükümet yetkililerini katılmıştır. Yarı iletkenler, küresel ekonomi, ekonomik büyüme, savunma ve ulusal güvenlik açısından kritik bir rol oynadığı için yoğun bir jeopolitik rekabete yol açmıştır. ABD, yerli yarı iletken üretimini desteklemek, Kanada ve Meksika ile tedarik zincirlerini derinleştirmek amacıyla CHIPS ve Bilim Yasası gibi yasaları uygulamıştır. Bu yasalar, 50 milyar dolardan fazla değere sahip teşvikler içermektedir. Bölge, Kuzey Amerika'yı entegre ederek Çin'in yarı iletken endüstrisine karşı rekabet edebilme ve Asya'daki kırılganlıkları azaltma potansiyeli taşımaktadır. ABD, üretim ekipmanı ve fikri mülkiyet konusunda önde gelen

araştırma yeteneklerine ve rekabet avantajlarına sahiptir. Kanada, araştırma ve geliştirme için şirketleri kendine çekerken yapay zekâ alanında lider bir konumdadır. Meksika daha düşük işgücü maliyetleri, eğitilmiş işgücü ve yerleşik bir elektronik üretim üssü sunmaktadır. Ancak Kuzey Amerika, uluslararası rekabet, düşük yatırım, işgücü açığı ve ticari anlaşmazlıklar gibi zorluklarla karşı karşıyadır.

Zirve ve bugüne kadar yapılan yatırımlar, CHIPS Yasası'nın özel yatırımları ve istihdam oluşturmayı teşvik etmesiyle birlikte yarı iletken endüstrisinin gelişiminde ilerleme kaydedildiğini göstermiştir. Konferansta, işgücü eksikliklerinin giderilmesi ve verimliliğin artırılması için işgücü geliştirme ve tedarik zinciri haritalama konularında iş birliği vurgulanmıştır. İşbirliğinin sürdürülmesi, her ülkenin güçlü yönlerinden faydalanılması, sanayi ve ticaret politikalarının uyumlu hale getirilmesi, Kuzey Amerika'nın fırsatı yakalaması ve yarı iletken bir güç merkezi haline gelmesi için çok önemli olduğu belirtilmiştir.

Erişim: <https://www.csis.org/analysis/can-north-america-become-semiconductor-powerhouse>

Anahtar Kelimeler: Yarı iletken, ABD, Kanada, Meksika, Üretim

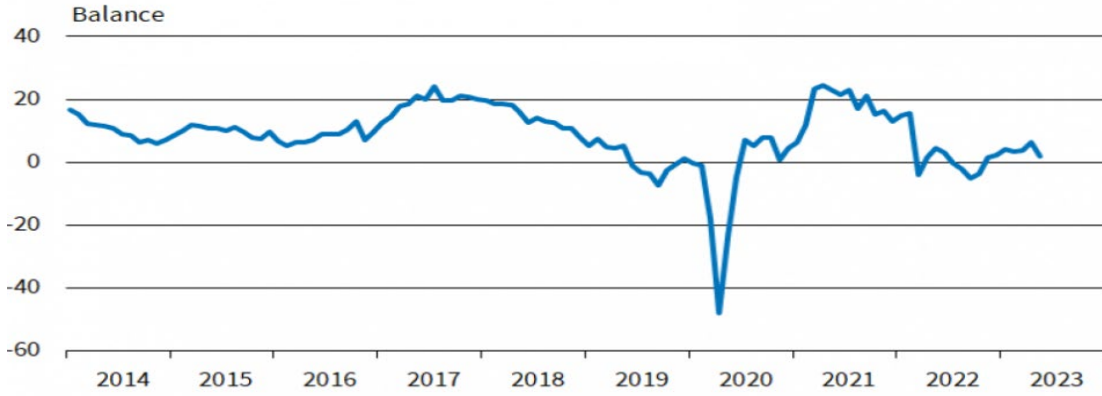
9. IFO İhracat Beklentileri Düşüyor / IFO Institute (Almanya)

Almanya'da ihracat sektörlerinin idişatı giderek sıkıntılı hale gelmektedir. Nisan ayında +6,5 puan olan IFO İhracat Beklentileri, Mayıs ayında +1,8 puana kadar gerilemiştir. Bu puan, 2022 yılı Kasım ayından bu yana görülen en düşük seviyedir. IFO Anket Başkanı Klaus Wohlrabe, "Küresel faiz artışları yavaş yavaş talep üzerinde etkili olurken, Alman ihracat ekonomisi ivme kaybetmekte." demiştir.

Otomotiv sektöründe birçok şirket ihracat planlarını ciddi ölçüde azaltmıştır. Son dönemde önemli büyüme beklentileri içerisinde olan işletmeler artık mevcut durumda düşüş öngörmektedir. Metal ve tekstil sektörlerindeki üreticiler de uluslararası satışlarının düşmesini beklemektedir. Kimya endüstrisinde ve elektrikli ekipman üreticileri arasında olumlu ve olumsuz görünüm aşağı yukarı dengelenmiştir. Buna

karşın, bilgi işlem ekipmanı üreticileri ve giyim üreticileri uluslararası ticaretin gelişimi konusunda iyimser düşünmektedir.

IFO - Üreticilerin İhracat Beklentileri (mevsimsel olarak ayarlanmış)

Kaynak: IFO Business Survey, May 2023

Yukarıda hazırlanan IFO Üreticilerin İhracat Beklentileri grafiğine göre, 2014-2018 yılının sonuna kadar beklentiler pozitif kalmış fakat 2019'un başlamasıyla beklentiler eksiye dönmüştür. 2019 -2020 yılları arasında beklenti son yılların en dip seviyesini görmüş (-0) ve daha sonra yükselişe geçmiştir. 2020-2021 arası beklentilerde yükseliş görülürken 2023 yılında düşüş başlamıştır.

Erişim: <https://www.ifo.de/en/facts/2023-05-25/ifo-export-expectations-fall-may-2023>

Anahtar Kelimeler: Almanya, İhracat, Beklenti

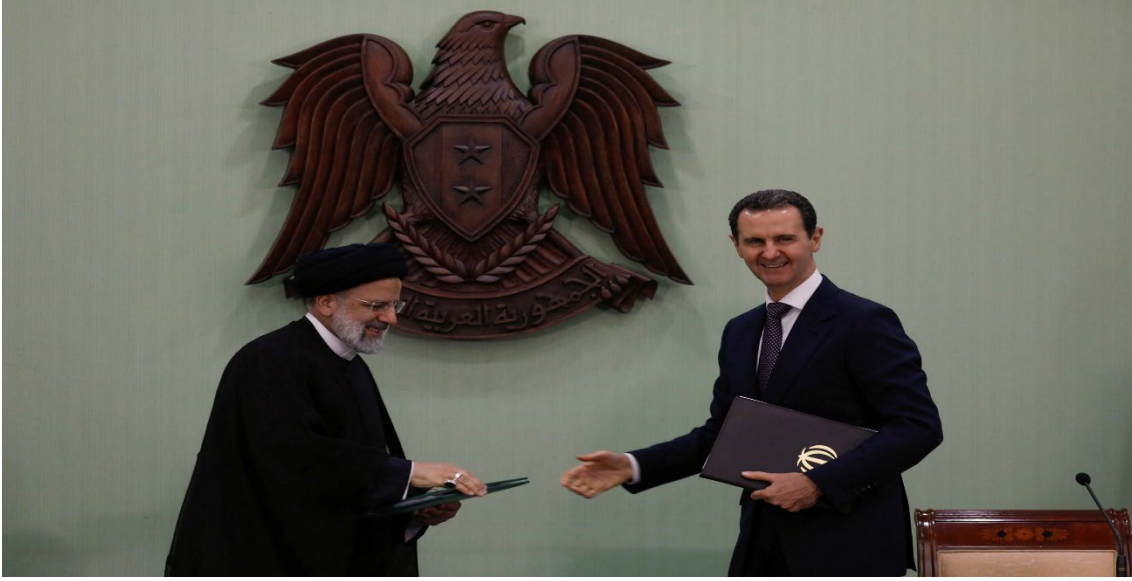

B. POLİTİKA

1. Arap Birliği, Suriye'yi Yeniden Kabul Etmenin İran'ı Dışarı İtebileceğini Düşünüyor / Atlantic Council (ABD)

Suriye'nin Arap Birliği'ne yeniden kabulü stratejik bir hata olarak nitelendirilmektedir. Esad rejimi Suriye iç savaşında zafer kazanmış olsa da işlediği suçlar nedeniyle uluslararası toplum tarafından parya olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Kanla kazanılan zafer, Suriye halkına büyük acılar yaşatırken etkilerinin daha da süreceği tahmin edilmektedir. Ancak, Esad'ı boykot etmenin İran'ın bölgedeki gücünü daha da artıracaklarını savunan birtakım görüşler de bulunmaktadır. Diğer taraftan, üst düzey İranlı yetkililer Suriye'yi İran'ın "Otuz Beşinci Vilayeti" olarak tanımlayarak Suriye'deki İran karşıtı faaliyetleri ülke içindeki huzursuzluklarla eşdeğer gördüklerini vurgulamışlardır. İranlılar kendi varlıkları ve kontrolleri olmadan Esad'ın ülkeyi elinde tutabileceğine inanmamaktadır.

Esad'ı Arap dünyasına geri döndürme çabaları her ne kadar BAE (Birleşik Arap Emirlikleri) tarafından başlatılmış ve Suudi Arabistan tarafından desteklenmiş olsa da başarı şansının düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Lübnan'da Körfez ülkelerinin verdiği desteklerin Hizbullah tarafından kendini büyütmek için kullandığı gibi, İran'ın da Suriye'ye vereceği destekleri kendi çıkarları uğruna kullanma ihtimalinden korkulmaktadır. Esad'ın mevcut durumlardan haberdar olduğu fakat İran'dan ayrılma veya onun çıkarlarının aksine bir davranışta bulunmayacağı düşünülmektedir. Rusya'nın Suriye'de önemli bir nüfusa sahip olduğu fakat İran'ın ülke üzerindeki etkisini azaltma konusunda güvenilir olmadığı söylenmektedir. Rus ordusunun mevcut durumda Ukrayna'da önemli bir savaşta olduğu ve bu savaşta İran'dan destek aldığı için Esad'ın bağımsızlık mücadelesine Rusya'nın yardım edemeyeceği öngörülmüştür. Esad'ın Suriye İç Savaşı'ndaki zaferinin, Arap dünyası da dahil olmak üzere uygar uluslar ailesine yeniden kabul edilme bileti olmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca bu kabul edilmenin sadece Esad'a değil, onu başkanlıkta tutan ve kontrol eden güce, yani İran İslam Cumhuriyeti'ne de yarayacağı düşünülmektedir.

Kaynak: REUTERS

Erişim: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/the-arab-league-thinks-readmitting-syria-will-push-out-iran-theyre-wrong/>

Anahtar Kelimeler: Suriye, Arap Birliği, İran, Rusya

2. Deniz Dibini Takip Etmek: Rusya Kritik Denizaltı Altyapısını Nasıl Hedef Alıyor? / The Royal United Services (Birleşik Krallık)

Rusya'nın Kuzey Denizi'ndeki önemli deniz altyapısına karşı tehdit oluşturma gücüne sahip olduğu ve bu durumun sürpriz olmaması gerektiği belirtilmektedir. Rusya, Avrupa'nın kritik altyapısına yönelik saldırı yeteneklerini geliştirmiş ve bunu bir stratejik zorunluluk olarak görmüştür. Bu durumun, ekonomik açıdan hayati önem taşıyan varlıklara yönelik saldırıları da içeren yönetim stratejisinin bir parçası olduğu düşünülmektedir. Rusya'da özel deniz operasyonları farklı kuruluşlara dağılmıştır. Rus Deniz Kuvvetleri operasyonlarda önemli bir rol oynarken, Savunma Bakanlığı ve GRU(Sovyet Askeri İstihbarat Servisi) örgütsel faaliyetleri kontrol etmektedir. GUGI(Rus Donanması ve Derin Deniz Araştırmaları Ana Müdürlüğü) ise özellikle ilginç ve uzmanlaşmış bir kurumu temsil etmektedir. Donanma bünyesinde 1965 yılında kurulan ve 1975 yılında bugünkü örgütsel statüsüne kavuşan kuruluş, donanma komutanlığından bağımsız olarak varlığını sürdürmektedir. GUGI'nin çatışmaların tırmanması durumunda

kritik altyapıya zarar verme konusundaki önemine dikkat çekilmiş olsa da tek işlevi bu değildir. Örgüt, Rusya'nın Harmony ağıyla bağlantılı sensörlerin yerleştirilmesi, Rus sularındaki yabancı varlıkların gözetlenmesi ve hatların dinlenmesi de dahil olmak üzere yabancı gözetleme varlıklarının ortadan kaldırılmasıyla görevlendirilmiştir. Ancak GUGI deniz sabotajı görevinin tamamına sahip değildir. Rus Donanması Ana Kurmay Başkanlığı İstihbarat Müdürlüğü de kilit bir rol oynamaktadır.

Rusya'nın genel deniz sabotaj kabiliyetinin farklı bileşenleri, Avrupa ülkelerinin denizaltı kabloları, gaz boru hatları ve rüzgâr santrallerini kapsayan kritik altyapısı için farklı zorluklar oluşturmaktadır. Rus Donanması tarafından işletilen yardımcı gemiler ve su üstü gemilerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan zorluk ise biraz daha farklıdır. Bu gemiler göze çarpmamaları nedeniyle takip edilmeleri ve tanımlanmalarının daha zor olduğu bilinmektedir. Deniz sabotajlarının neden olduğu zorlukların üstesinden gelebilmek için donanmaların daha geniş bir yelpazedeki aktörlerle koordinasyon sağlayacak kurumsal yapılara sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynak: RUSI

Erişim: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/stalking-seabed-how-russia-targets-critical-undersea-infrastructure>

Anahtar Kelimeler: Rusya, Avrupa, Denizaltı, Altyapı

3. Erdoğan'ın Yeniden Seçilmesi Türkiye'nin Dış Politika Hedeflerini Nasıl Değiştirecek / AL-MONITOR (ABD)

Kısa bir süre önce yeniden seçilen Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın dış politikada birçok zorlukla karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. En karmaşık konulardan birisi, Suriye meselesini oluşturan Şam ile ilişkilerin düzelmesi ve Suriyeli mültecilerin geri dönüşüdür. Suriye meselesinde çözümün sadece Şam hükümeti ile ilişkilerin düzelmesiyle değil aynı zamanda geri dönecek mültecilerin yaşam alanlarının sağlanmasına bağlıdır. Ayrıca, ABD ve Avrupa Birliği tarafından gelebilecek itirazların da aşılması, sorunun çözümünde hayati rol oynamaktadır. Türkiye ve Suriye, diyalogu dörtlü toplantı (Rusya ve İran dahil) olarak sürdürme konusunda anlaşmış olsa da Şam, üst düzey görüşmelerin ön koşulu olarak Türk kuvvetlerinin Suriye'den çekilmesinde ısrar etmektedir. Erdoğan'ın Suriye'nin kuzeyinde terörist olarak nitelediği Kürt gruplarını ezmeden çekilmesi pek olası görülmemektedir. Ancak, Arap dünyasının Şam ile yeniden yakınlaşmaya başlaması ve İran'ın etkisini sınırlama çabalarının, Suriye'nin müzakerelerdeki konumunu güçlendirebileceği ve bu durumda Türkiye'nin çıkarları ile çatışacağı söylenmektedir.

Türkiye'nin ekonomik gidişatında yaşanan sıkıntıları ve döviz kurlarındaki dalgalanmaları aşabilmek için AB ile ortaklığını sürdürmesi ve geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir. Türkiye'deki ekonomi politikalarının değişmesi sonucu birçok yabancı yatırımcı ülkeden çekilmiş, merkez bankasının net rezervleri de bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Son dönemde Batı ve Rusya arasındaki çatışmalar arasında Türkiye, taraf tutmadan her iki tarafla ilişkisini idame ettirmiştir. Uluslararası ilişkiler açısından Erdoğan'ın pragmatizmi onu Rusya ve Batı arasında bir denge kurmaya yöneltmektedir. Fakat, Erdoğan Putin'i rahatsız edebilecek herhangi bir karar da almayı tercih etmemektedir. Seçimin ardından NATO üyesi Yunanistan ve AB üyesi Kıbrıslı Rumlar ile Türkiye arasındaki politik çatışmanın devam edeceği düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin NATO ile bağlarının kopması da pek olası görülmemektedir.

Kaynak: Jeff J Mitchell / Getty Images

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/how-erdogans-reelection-will-shift-turkeys-foreign-policy-goals>

Anahtar Kelimeler: Erdoğan, Seçim, Türkiye, Dış Politika

4. 2024 ABD Başkanlık Seçimleri Avrupa'yı Nasıl Etkileyebilir? / European Council on Foreign Relations (Almanya)

ABD siyasi partileri arasında Amerika'nın gelecekteki dış politika yönelimi konusunda derin bir tartışma yaşanmaktadır. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler, Çin ile stratejik rekabet, yerli üretimin korunması ve stratejik teknolojilere erişim gibi bazı konularda hemfikirdir. Ancak partiler, iklim eylemi, Ukrayna'daki savaş ve ABD'nin müttefikleriyle ilişkileri gibi Avrupalılar için hayati önem taşıyan konularda da görüş ayrılığı yaşamaktadır. Amerika'nın küresel duruşu ve yurtdışındaki askeri varlığı konusunda partiler, ABD'nin sınırlı uluslararası angajmanına inananlar, Hint-Pasifik bölgesine öncelik verilmesini savunanlar ve ABD'nin küresel liderliğinin ve hatta üstünlüğünün devam etmesini savunanlar arasında bölünmüş durumdadır.

Avrupalılar önümüzdeki yıllarda ABD politikasında meydana gelebilecek dramatik değişimlere uyum sağlamayı ummakla yetinmemeli, bunun yerine dünyadaki

konumlarını güçlendirmek ve korumak için şimdiden adım atmalıdır. Amerika değişmekte ve dış politikası da kendisiyle birlikte değişmektedir. AB üyesi devletlerin çoğu için ABD ile Avrupa ittifakı uzun zamandır dış ve güvenlik politikalarının temel unsuru olmuştur. Ancak Trump yönetiminin çalkantıları ve Biden yönetiminin ilk zamanlarındaki daha yumuşak dış politika uygulamaları, Amerika'nın kurduğu eski dünyanın ve Avrupa ile yaptığı eski pazarlığın uzun süre devam etmeyeceğini göstermiştir.

ABD'nin güvenlik garantilerine son derece bağımlı olan Avrupalılar için, ABD iç ve dış politikasının çalkantılı dünyasında yol almak varoluşsal bir önem taşımaya devam etmektedir. Bu doğrultuda, Avrupalıların 2025 yılında Cumhuriyetçilerin olası başkanına ilişkin kaygıları yüksektir. Donald Trump'ın iktidara geri dönme hayali, Avrupa için daha fazla stratejik egemenliği savunma hususunu gündeme getirmektedir.

Kaynak: Virginia Mayo

Hangi parti 2024 başkanlık seçimlerini kazanırsa kazansın, ABD dış politikasında bir süreklilik beklenebilir. Enerji ve iklim, müttefiklerin faydası ve uluslararası kurumlara yaklaşım konularında Cumhuriyetçi ve Demokratların dış politika pozisyonları büyük farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla Beyaz Saray'daki bir liderlik değişikliği politikada derin değişimlere yol açacaktır. İki partinin dış politika konusunda kendi içlerinde de ciddi bölünmeler oluşmuştur. Cumhuriyetçi Parti'nin sağ kanadındaki Trump yanlıları Ukrayna'daki savaşı Cumhuriyetçi Kongre liderlerinin çoğundan tamamen farklı

görmektedir. Solda ise ilerici milletvekilleri, ana akım Demokrat liderler arasında yaygın destek bulan dış politikanın askerîleştirilmesini son derece eleştirmektedir. Her iki partide de dış politika 'kabileleri' oluşmuş ve farklı politika yaklaşımları üzerinden şiddetli iç tartışmalara girmişlerdir. Amerika'nın gelecekteki dış politikası büyük ölçüde hangi grubun galip geleceğine bağlı olarak şekillenecektir.

Erişim: <https://ecfr.eu/publication/brace-yourself-how-the-2024-us-presidential-election-could-affect-europe/>

Anahtar Kelimeler: ABD, Başkanlık Seçimleri, Biden, Trump, AB

5. Erdoğan, Türkiye Cumhurbaşkanı Olarak Üçüncü Döneminde Çin ve Batı Arasında Denge Kuruyor / South China Morning Post (Hong Kong)

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın beş yıllık üçüncü döneminde Çin ve Batı arasında denge kurmaya devam etmesi beklenmektedir. Ancak, bazı gözlemciler göre Pekin'in Sincan'daki Uygur azınlığa yönelik muamelesinin iki ülke arasındaki ilişkiler için bir zorluk oluşturmaya devam edeceği düşünülmektedir. Seçim sonuçlandıktan sonra Çin Devlet Başkanı Xi seçimi kazanan Erdoğan'ı tebrik etmiştir. Devlet haber ajansı Xinhua'ya göre Xi mesajında "Son yıllarda Çin ile Türkiye arasındaki stratejik iş birliğinin gelişimi ivme kazandı ve çeşitli alanlardaki pratik iş birlikleri olumlu ilerleme kaydetti" demiştir. Ayrıca Xi, "Çin-Türkiye ilişkilerinin gelişmesini takdir ediyorum ve iki ülkenin stratejik iş birliği ilişkisinin sürekli, sağlam ve istikrarlı gelişimini artırmak amacıyla temel çıkarlarımız ve kaygılarımızı ilgilendiren konularda karşılıklı anlayış ve karşılıklı desteği teşvik etmek için Erdoğan ile çalışmaya hazırım" demiştir.

Türkiye, ABD'nin önemli bir güvenlik ortağı ve kilit bir NATO müttefiki olsa da son yıllarda Ankara'nın Rus füze savunma sistemlerini satın alması ve Suriye'deki askeri operasyonlar sebebiyle Washington ile gerginlikler yaşamıştır. Ayrıca Türkiye, ABD'den 20 milyar ABD doları değerinde F-16 ve yaklaşık 80 modernizasyon kiti satın almak istemiştir. Ancak Ankara'nın NATO'nun genişlemesine yeşil ışık yakmayı reddetmesi, insan hakları sicili ve Suriye politikası nedeniyle ABD Kongresi'nin itirazları sebebiyle satışlar durdurulmuştur. Hangzhou'daki Zhejiang Uluslararası Çalışmalar Üniversitesi'nden Ma, "Erdoğan'ın dış

politikası çok istikrarlı ve büyük güçler arasında denge kurmakla ilgili" demiş ve "Suriye iç savaşı, Ukrayna savaşı ve Dağlık Karabağ krizi gibi bölgesel güvenlik konularında Türkiye'nin pozisyonu [önümüzdeki beş yıl içinde] önceki yıllara kıyasla çok daha güçlü olacak." demiştir.

Kaynak: AFP

Erişim: https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3222351/erdogan-seen-balancing-between-china-and-west-third-term-turkish-president?module=perpetual_scroll_0&pgtype=article&campaign=3222351

Anahtar Kelimeler: Erdoğan, Türkiye, Çin, Türkistan, İş Birliği

6. Erdoğan Türkiye'de Seçimi Kazanarak İktidarını Sağlamlaştırdı / AL-MONITOR (ABD)

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 28 Mayıs'ta gerçekleşen seçimlerin ikinci turunda 20 yıllık iktidarını uzatarak ve ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nu yenerek bir dönem daha görevde kalmayı garantilemiştir. Erdoğan, ülkenin ekonomi, ulusal güvenlik, mülteci ve dış ilişkiler konularında derin bir bölünme yaşadığı dönemde

yapılan çekişmeli yarışta zafer elde etmiştir. Yüksek Seçim Kurulu (YSK) Başkanı Ahmet Yener tarafından pazar günü geç saatlerde ilan edilen ve resmi olmayan sonuçlara göre Erdoğan oyların %52,14'ünü alırken, Kılıçdaroğlu %47,86'sını almıştır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve ABD eski Başkanı Donald Trump dahil birçok mevcut ve eski yabancı lider, seçim zaferinden dolayı Erdoğan'ı tebrik etmek üzere harekete geçmiştir. Kutlama konuşmasında alanda toplanan yüz binlerce kişiye hitap eden Erdoğan, kendisine beş yıllık bir iktidar dönemi daha emanet eden halkına teşekkür etmiştir. Kılıçdaroğlu ise yenilgiyi kabul ederken, "Benim asıl üzüntüm ülkeyi bekleyen sıkıntılardır" ifadelerini kullanmıştır.

Erdoğan'ın seçim ittifakı olan Cumhur İttifakı meclisteki sandalyelerin çoğunluğunu kazanmıştır. Erdoğan, bu seçimle birlikte en uzun süre görev yapan lider olma statüsünü sağlamlaştırırken, büyük ekonomik zorluklarla da karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Hafta başında açıklanan resmi verilere göre, Türkiye Merkez Bankası'nın net döviz rezervleri 2002'den bu yana ilk kez sıfırın altına düşmüştür. Muhalefet, Erdoğan'ın etkisi altında Merkez Bankası'nın Türk lirasındaki dramatik düşüşü dizginlemek için döviz rezervlerini harcadığını ve arka kapılardan piyasaya döviz sürdüğünü iddia etmiştir. Erdoğan, ekonomiye öncelik vereceğinin sözünü vermiş, aynı zamanda Uluslararası Para Fonu gibi programları reddettiğini ifade etmiştir. Ek olarak Suriye'nin kuzeyindeki Kürt gruplara karşı savaşıma da devam edeceğini eklemiştir.

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/turkeys-erdogan-wins-election-solidifying-his-grip-power>

Anahtar Kelimeler: Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye, Cumhurbaşkanı Seçimi, Ekonomi

C. ÇEVRE

1. İklim Eylemi 'Gizlenmiş El Freni' Tarafından Engellenmektedir / The International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık)

Emisyonların azaltılması, iklim etkilerine uyum sağlanması, kayıp ve hasarların giderilmesi gibi konularda kaydedilen ilerleme hala daha insanlığı kasvetli bir gelecekte korumak için çok yavaş kalmaktadır. Son dönemde yenilenebilir enerjiye geçiş hızlandığına dair bazı işaretler olsa da Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) son değerlendirme raporuna göre küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırmak için karbon emisyonlarının 2030 yılına kadar %48 oranında azaltılması gerektiği sonucuna varılmıştır. İklim değişikliğiyle mücadeleyi engelleyen ve kamuoyunda pek tartışılmayan bazı önemli faktörler de bulunmaktadır. Küresel çapta faaliyet gösteren binlerce ticaret anlaşması bulunmaktadır ve bunların birçoğu -fosil yakıt yatırımcıları da dahil olmak üzere- yatırımcılara koruma sağlamaktadır. Anlaşmalarda yer alan maddeler hükümetlerin bu yatırım değerini tehdit eden unsurlara uluslararası mahkemelerde itiraz edilmesine izin verirken, onlarca yıl sonrası için de koruma sağlamaktadır. Bu durumda küresel iklim eylemi hükümetlere kömür, petrol ve doğalgaz yatırımcılarına 340 milyar ABD dolarından fazla ödeme yapmasına mal olabileceği anlamına gelmektedir. İklim değişikliğini durdurmak için harekete geçilmesini engelleyen unsurlardan birisi de budur. 2020 yılında hükümetlerin küresel ölçekte iklim yanlısı uygulamalar için harcadığı toplam miktar 321 milyar doları aşmıştır. Örneğin; bir İngiliz petrol şirketi İtalya Hükümeti'ne 12 mil mesafeye kadar kıyıda herhangi bir kazı yapılmasını yasaklaması üzerine 190 milyon dolarlık dava açmıştır.

Diğer bir unsur ise ulusal borçların ödenmesi için gereken para olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmekte olan 37 Küçük Ada Devleti (SIDS), 2016-2020 yılları arasında iklim eylemi için toplam 1,5 milyar dolar uluslararası finansman alırken, aynı dönemde sadece 22'si dış alacaklılarına 26,6 milyar dolar ödemiştir. Yani, iklim eylemi için seferber edilen her 1 dolar için bu ülkeler, zengin bankalara ve diğer alacaklılara en az 18 dolar ödemiştir. Borçluluğun artık iklimle ilgili felaketlerden kaynaklandığı ve iklim

finansmanının %10'undan daha azının buna en çok ihtiyaç duyan ülkelere ulaştığı göz önüne alındığında, soruna en az neden olan ülkelerin en büyük yükü üstlenmeleri istenmektedir. İklimde zarar veren endüstrilere yönelik sübvansiyonlar, yasal anlaşmalar, bürokratik engeller, karmaşık izin ve tedarik kuralları iklim dostu teknolojilerin benimsenmesini engelleyen diğer birçok engel gibi karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta enstitünün konu hakkındaki çalışmaları ve uygulamalarına değinilmiştir.

Erişim: <https://www.iied.org/climate-action-being-held-back-hidden-handbrakes>

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Emisyon, Borç, Gelişmemiş Ülkeler

2. Akıllı Tarıma Doğru: Tarımsal Biyoteknoloji Alanında G20 İş Birliği / Observer Research Foundation (Hindistan)

Küresel olarak sürdürülebilir ve kapsayıcı tarımsal kalkınma, kalkınma hedeflerine ulaşılması ve 2050 yılına kadar 9,7 milyara ulaşması öngörülen dünya nüfusun beslenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Genetik, biyoteknoloji ve genetik mühendisliğindeki gelişmeler, tahıl ürünlerinde verimliliği sağlayarak gıda güvenliği sorununu ele almıştır. Girişimler, daha yüksek besin değerine sahip geliştirilmiş gıda mahsulleri üretmek için beslenme güvenliği ve 'biyofortifikasyon' üzerine odaklanmıştır. Genetik, biyoteknoloji ve genetik mühendisliğindeki ilerlemeler, tahıl ürünlerinin (pirinç, pamuk, buğday, mısır, şeker kamışı ve bakliyat) verimliliğinin artırılmasında ve gıda güvenliği konusunun ele alınmasında etkili olmuştur. Islah, agronomi ve transgenik yaklaşımlarla üretilen biyolojik olarak güçlendirilmiş ürünler, dünyanın dört bir yanındaki belirli nüfuslara yeterli düzeyde mikro besin sağlamaktadır. Yıllar içinde biyolojik olarak zenginleştirilmiş tahıl, yağlı tohum, bakliyat, sebze ve meyve çeşitlerinin geliştirilmesinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Küresel düzeyde tarım sektörü, iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve patojenlerden kaynaklanan ürün kayıpları gibi birçok zorlukla savaştığıdır. Hindistan tek başına böcekler, kemirgenler, nematodlar, mantar patojenleri, bakteriler ve virüsler de dahil olmak üzere mahsul haşereleri nedeniyle büyük kayıplarla karşı karşıyadır.

FAO (Gıda ve Tarım Örgütü), haşereler ve patojenler nedeniyle küresel bitkisel üretimde yıllık %40'a varan kayıplar yaşandığını ve bunun da küresel ekonomide yaklaşık olarak 220 milyar ABD dolarına tekabül ettiğini belirtmiştir. Kuraklık, su basması, aşırı sıcaklıklar, tuzluluk ve mineral toksisitesi gibi abiyotik stresler mahsullerin büyümesi, kalitesi ve verimi üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. İklim değişikliği tarım ve ormancılık ekosistemlerinde özellikle Kuzey Kutbu'nda, ılıman ve subtropikal bölgelerde haşere riskini artıracaktır. Bu zorlukların ele alınması için ülkeler arası panellerin güçlendirilmesi gerekmektedir. G20, ülkelerin yapıcı bir diyalog içine girmeleri ve küresel zorlukların ele alınmasına yönelik çabaları koordine etmeleri için bir platform sağlayarak küresel iş birliğini kolaylaştırmalıdır. G20, bilim ve teknolojinin açık paylaşımını teşvik etmeli, tarımsal biyoteknoloji araştırmaları için ortak bir fon oluşturmalı, burslar, öğrenci değişim programları başlatmalı, araştırma kapasitesi ve altyapısını geliştirmelidir.

Erişim: <https://www.orfonline.org/research/towards-smart-agriculture/>

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Tarım, Hindistan, G20, Kalkınma

3. İklim Değişikliği Asya'da Nisan Sıcak Hava Dalgasının Gerçekleşme Olasılığını 30 Kat Artırdı / TIME (ABD)

Uluslararası bilim insanları tarafından çarşamba günü yayınlanan ani bir çalışmaya göre, bu yıl Nisan ayında Güney Asya'nın bazı bölgelerinde yaşanan kavurucu sıcak dalgası iklim değişikliği nedeniyle etkisi en az 30 kat artmıştır. Geçen ay Hindistan, Bangladeş, Tayland ve Laos'un bazı bölgelerindeki izleme istasyonlarında 45 santigrat dereceye varan sıcaklıklar kaydedilmiştir. İklim değişikliği kaynaklı sıcaklar ölümlere, hastanelerdeki yoğun bakım sayısının artmasına, hasarlı yollara, yangınlara ve bölgede okulların kapanmasına yol açmıştır. Dünya Hava Durumu Değerlendirme ekibi, iklim değişikliğinin şiddetli hava olaylarında rol oynayıp oynamadığını hızlı bir şekilde belirlemek için yerleşik modeller kullanmaktadır. Tayland'da nemle karışık yüksek sıcaklıklar ülkenin bazı bölgelerinde 50 santigrat derecenin üzerinde hissedilmiştir. Hindistan'da, ülke genelinde birçok bölge sıcaklıklardan etkilenirken Hindistan'ın ticaret başkenti Mumbai'nin dışındaki halka açık bir etkinlikte 13 kişi sıcaklık nedeniyle hayatını

kaybetmiştir. Hindistan'ın doğusundaki Batı Bengal eyaletinde tüm okul ve kolejler bir hafta süreyle kapanmıştır.

Yapılan çalışmalara göre iklim değişikliği nedeniyle bölgede sıcaklıkların en az 2 santigrat derece daha sıcak olduğu ortaya çıkmıştır. Şu anda dünya, sanayi öncesi döneme kıyasla yaklaşık 1,1 ila 1,2 santigrat derece daha sıcak durumdadır. Imperial College London'da kıdemli iklim bilimci ve çalışmanın yazarlarından biri olan Friedrike Otto, "İklim değişikliğinin, en ölümcül hava olaylarından biri olan sıcak hava dalgasının sıklığını ve yoğunluğunu önemli ölçüde artırdığı tekrar tekrar görülmektedir" demiştir. Çeşitli küresel iklim araştırmalarına göre Güney Asya bölgesi, dünyadaki iklim değişikliğine karşı en savunmasız bölgeler arasında sayılmaktadır. Ancak, bölgenin en büyük ve dünyanın en kalabalık ülkesi olan Hindistan, aynı zamanda gezegeni ısıtan gazların en fazla salınımını yapan üçüncü ülke konumundadır. Bilim insanları, karbondioksit emisyonlarının derhal azaltılmasına yönelik sert önlemlerin tek çözüm olduğunu belirtmektedir. Tayland'daki Chiang Mai Üniversitesi profesörlerinden ve araştırmacının yazarlarından Chaya Vaddhanaphuti, "Atmosfere sera gazı pompalamaya devam edersek sıcak hava dalgaları daha da yaygınlaşacak, sıcaklıklar daha da yükselecek ve sıcak günlerin sayısı artacak" demiştir.

Kaynak: Ehman Asad/NurPhoto—Getty Images

Erişim: <https://time.com/6280480/asia-heat-wave-climate-april-2023/>

Anahtar Kelimeler: Güney Asya, İklim Değişikliği, Şiddetli Hava Olayları, Sıcak Hava Dalgaları

4. İspanya Ovaya Yağmur Yağması İçin Dua Ediyor / Real Instituto Elcano (İspanya)

İspanya, rezervuarların tükenmesi nedeniyle ülkenin bazı bölgelerinde su karnesi uygulamasına yol açan orman yangını sezonunun normalden aylar önce başlaması ve ekinlerin yok olması gibi sorunlarla mücadele etmektedir. Ayrıca, çiftçilerin ekim yapmamaya karar vermesine neden olan ve gıda enflasyonunu (Nisan ayında %13) artırabilecek uzun süreli bir kuraklık ile karşı karşıyadır. Devlet meteoroloji ajansı AEMET, hava sıcaklığının ortalamasının 7°C ila 11°C üzerinde olduğunu ve bu ayın kayıtların başladığı 1961 yılından bu yana en sıcak ay olduğunu belirtmiştir. Mayıs ayında sıcaklıklar düşüş gösterse de yeterli miktarda yağmur yağışı gerçekleşmemiştir. Kuraklık İspanya için yeni bir olgu olmamasına karşın hâlihazırdaki durumun olağanüstü ve tehlikeli olduğu vurgulanmıştır. İspanya, özellikle son üç yıldır "normal" seviyede bile bir yağmur yağışı görmemiştir. Mayıs ayı başlarında İspanya topraklarının yaklaşık %27'si kuraklık 'acil durum' ya da 'alarm' kategorisindeydi. Avrupa Orman Yangınları Bilgi Sistemi'ne göre yılın ilk dört ayında 54.000 hektar alan yangınlardan dolayı tahrip olmuş olup bu rakam 2022 yılının aynı dönemine kıyasla üç kat fazladır.

İspanya'da yağmur yağışları bölgeler arası çok dengesiz dağılmıştır. Yüzey birimi başına en yüksek su bolluğuna sahip bölgeler -özellikle 700 mm/yıldan daha yüksek değerler- Kuzey bölgeleri ve Galiçya'dır. Çiftçi derneği SCRATS'a göre yeterli miktarda su olmadığı zaman yaklaşık 100.000 iş pozisyonu risk altında olacaktır. Tagus Nehri ülke için önemli bir su kaynağıdır. Ekolojistlere göre Tagus Nehri hem iklim değişikliği hem de tarım uygulamaları ile tehdit altındadır. Tagus Nehri'nin Avrupa Birliği regülasyonlarına uyum çerçevesinde su seviyesinin arttırılması gerekmektedir. Nehirdeki su akışının 2027 yılına kadar saniyede 6 kübik metreden 8,6 kübik metreye çıkartılması planlanmaktadır. Malaga şehri yakınlarında, Sivil Muhafızlar yasadışı kuyulara yönelik yaptıkları baskınlarda 26 kişiyi tutuklamış ve çevre suçları birimi meyve çiftçilerininin 250 ihlalini

tespit etmiştir. Başbakan Pedro Sánchez kuraklık sorununu 'önümüzdeki yıllarda ülkemizin temel siyasi ve bölgesel tartışmalarından biri' olarak nitelendirmiştir. Su sorununun çözümünün, diğer pek çok alanda olduğu gibi ulusal bir siyasi uzlaşının gerektirdiği belirtilmiştir.

Kaynak: MegiasD.

Erişim: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/blog/spain-prays-for-rain-on-the-plain/>

Anahtar Kelimeler: İspanya, Su Kıtlığı, Kuraklık, İklim Değişikliği

D. SOSYAL

1. Göçmen İşçilerin Düşük Ücret Alma Olasılığı Neden Daha Yüksek? / Grattan Institute (Avustralya)

Avustralya'ya son beş yıl içinde gelen yeni göçmenler, en az 10 yıldır Avustralya'da bulunan göçmenlere ve burada doğanlara kıyasla iki kat daha düşük ücret almaktadır. 2022 yılında, istihdam edilen yeni göçmenlerin %5 ila %16'sına asgari ücretten daha az ödeme yapılmıştır. Yeni göçmenlerin %1 ila %8,5'ine saatlik asgari ücretten en az 3\$ daha az ödeme yapılmıştır. Bu oran, Avustralya'daki tüm çalışanların %3 ila %9'unun ulusal asgari ücretin altında maaş almasıyla kıyaslanmaktadır. Yeni göçmenlerin düşük ücret alma ihtimallerinin yüksek olmasının bir nedeni, konaklama ve tarım gibi düşük ücret uygulamasının yaygın olduğu sektörlerde çalışma eğiliminde olmalarından kaynaklanmaktadır.

Örneğin geçici vize sahipleri, düşük ücret ödeme oranının en yüksek olduğu sektör olan konaklama sektöründe çalışanların yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Yaşları 20 ila 29 arasında değişen çalışanların ulusal asgari ücretten daha az ücret alma olasılığının, yaşları 30 ila 39 arasında değişen çalışanlara kıyasla yaklaşık altı kat daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Son beş yıl içerisinde gelen göçmenlerin, aynı işte çalışan benzer becerilere sahip uzun süreli yerleşiklere göre düşük ücret alma olasılığının %40 daha fazla olduğu anlaşılmıştır. 2018 yılında yeni göçmenlerin %8 ila %22'si asgari saat ücretinden daha az ücret almıştır (2022 yılında bu oran %5 ila %16'dır). Ancak, sınırların tekrar açılması ve geçici vize sahiplerinin büyük oranda geri dönmesiyle hükümetin sömürüyü ortadan kaldırmak için harekete geçmesi gerektiği vurgulanmıştır.

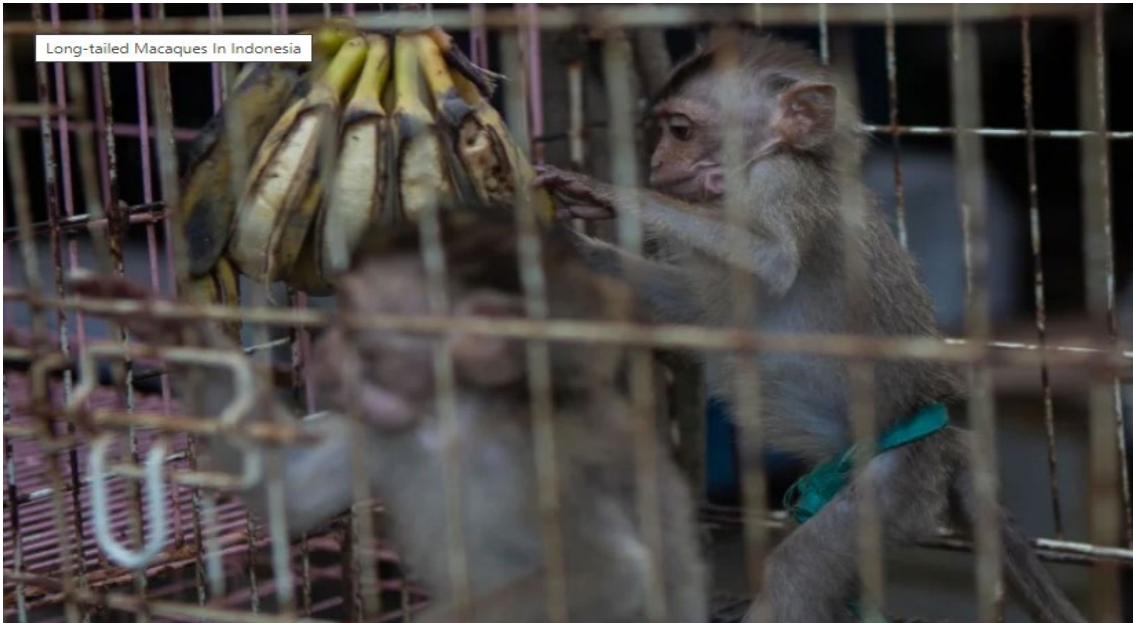
Erişim: <https://grattan.edu.au/news/why-migrant-workers-are-more-likely-to-be-underpaid/>

Anahtar Kelimeler: Avustralya, Göçmen, Asgari Ücret

2. Hayvan Araştırmacıları Biyoçeşitliliğin 'Yok Olma Krizi'ne Yaklaştığını Söylemektedir / TIME (ABD)

İnsanoğlunun dünyadaki vahşi yaşamı büyük ölçüde yok ettiği söylenirken, bazı bilim insanlarına göre insan faaliyetleri dünyanın altıncı kitlesel yok oluş olayını başlatmıştır. Yapılan güncel araştırmalara göre, dünyanın dört bir yanındaki hayvan popülasyonları tahmin edilenden daha hızlı bir şekilde azalmaktadır. 15 Mayıs tarihinde Biological Reviews dergisinde yayınlanan çalışmanın yazarları; memeliler, kuşlar, sürüngenler, amfibiler, balıklar ve böcekler gibi 71.000'den fazla hayvan türünün zaman içerisindeki nüfus artışlarını değerlendirmek üzere analiz etmiştir. Bu türlerin %49'unun durağan olduğu, ancak %48'inin nüfusunun azaldığı ve sadece %3'ünün nüfusunun arttığı tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmalar, yaban hayatının nasıl geliştiğine dair genel bir bakış sunmak amacıyla IUCN'nin (Uluslararası Doğayı Koruma Birliği) Kırmızı Listesi tarafından periyodik olarak işaretlenmektedir. Komite tarafından değerlendirilen 150.300'den fazla türün yaklaşık olarak %28'i neslinin tükenme tehdidi altında olduğu düşünülmektedir.

Kaynak: Agoes Rudianto–NurPhoto/Getty Images

Yazarlardan bir diğeri olan Daniel Pincheira-Donoso; " Kitlesel yok oluş ile ilgili en büyük sorun, bunun çok hızlı gerçekleşiyor olmasıdır. Türler evrimleşmek için yeterli zamana sahip olmadığı için canlıları kaybediyoruz" demiştir. "Tehdit altında olmayan" olarak listelenen türlerin de %33'ü nüfus düşüşü yaşamaya başladığı tespit edilmiştir. Hayvan

nüfusundaki azalma ılıman bölgelere kıyasla tropik bölgelerde daha da yoğun yaşanmaktadır.

Erişim: <https://time.com/6281910/the-planet-is-losing-more-wildlife-than-earlier-thought/>

Anahtar Kelimeler: Hayvan Popülasyonu, Vahşi Yaşam, Nesli Tükenme Tehdidi, Biyolojik Çeşitlilik

E. TEKNOLOJİ

1. İnovasyon Ampülü: Çip Üretimine Küresel Yatırımlar / Center for Strategic & International Studies (ABD)

ABD'nin en büyük çip üreticisi Intel, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki üretim altyapısını genişletmeyi taahhüt etmiştir. 2021 yılının başlarında, Intel'in en gelişmiş yarı iletkenlerini üretecek olan Chandler, Arizona'daki Ocotillo kampüsünde iki yeni çip tesisine (Fab 52 ve Fab 62) 20 milyar dolarlık bir yatırım yaptığını duyurmuştur. 2022 yılında, New Albany, Ohio'da 2025 yılına kadar faaliyete geçecek iki öncü fabrikaya 20 milyar dolarlık bir yatırım daha yapacağını duyurmuştur. Ayrıca Intel Avrupa'da Leixlip, İrlanda'da (ABD dışındaki en geniş operasyon alanı), Magdeburg'da 17 milyar avro ve Almanya'daki üretim operasyonlarını genişletmeyi taahhüt etmiştir. 2020 yılında, dünyanın en büyük yonga üreticisi Taiwan Semiconductor Manufacturing Co. (TSMC), Arizona'da 5 nanometrelik bir fabrika için 12 milyar dolarlık ilk yatırımını açıklamış ve bu yatırımını 2022 yılının sonlarında 40 milyar dolara ve iki fabrikaya genişletmiştir. TSMC, Japon firmaları Sony ve Denso ile iş birliği içinde, Japonya'da Kumamoto dışındaki ilk üretim operasyonu için yaklaşık 8 milyar dolarlık bir yatırım yapacağını duyurmuştur.

Samsung Electronics, Austin, Teksas'taki tesislerinden hemen sonra Taylor, Teksas'ta yeni bir fabrikaya 17 milyar dolarlık bir yatırım yapacağını duyurmuştur. Samsung'un diğer yatırımları, Kore'deki devasa Pyeongtaek kampüsünün 40 milyar dolarlık genişlemesi ve Çin'in Xi'An kentindeki tesisinin 11 milyar dolarlık bir başka yatırımı da dahil olmak üzere Asya'da yoğunlaşmaktadır. Sonuç olarak dünyanın dört bir yanında ekonomiler iddialı çip sübvansiyon programlarını uygulamaya başladıkça, bu firmaların ve diğerlerinin yeni yatırımlar için rekabetlerini yoğunlaştıracaktır. Şubat 2023'te ABD, ticari yarı iletken üretim tesislerinin inşası, genişletilmesi veya modernizasyonunu içeren projeleri tamamlamak isteyen başvuru sahipleri için toplam 39 milyar dolarlık sübvansiyonla ilk CHIPS Yasası finansman fırsatını başlatmıştır. AB Parlamentosu ve 27

AB üye ülkesi, Avrupa çip endüstrisinde 43 milyar avroluk kamu ve özel yatırımı teşvik etmeyi umarak Nisan 2023'te kendi Çip Yasası üzerinde geçici bir anlaşmaya varmıştır.

Kaynak: STR/AFP – Getty Images

Erişim: <https://www.csis.org/analysis/innovation-lightbulb-global-investments-chip-manufacturing>

Anahtar Kelimeler: Çip, ABD, Yatırım, Teknoloji

2. Twitter'daki Küçük Bir Değişikliğin Ölümcül Çatışmalar İçin Neden Büyük Sonuçları Olabilir? / International Crisis Group (Belçika)

Twitter, nisan ayında uygulama programlama arayüzüne (API) erişimi sınırlayarak dezenformasyonla mücadeleyi zorlaştırmıştır. Daha önce Twitter'ın ücretsiz API politikası, milyonlarca kullanıcının platformdan veri çekmesine olanak sağlamaktaydı. Bu erişim, açık kaynak istihbarat araştırmacılarının bilgi paylaşmasına ve sosyal medyanın siyaset üzerindeki etkisini analiz etmelerine olanak sağlamaktaydı. Twitter'ın tweet verilerine erişim için belirlediği yeni ücretlerin kullanıcıların çoğunu kapsam dışı bırakması beklenmektedir. Önceki ücretsiz API uygulaması tweetlerin %1'ine erişim sağlarken, Temel Paket 50 milyon tweete erişim için aylık 42.000 dolara mal olmaktadır. Fiyatı daha yüksek olan paketler ise 100 milyon ya da 200 milyon tweete erişim için aylık 125.000 ila 210.000 dolar arasında değişmektedir. API'ye erişimin zenginlerle sınırlandırılması da dezenformasyon araştırmalarındaki Batı yanlılığını pekiştireceği

düşünülmektedir. Akademisyenler için ise bir alternatif bulunacağı belirtilmiş ancak ayrıntı verilmemiştir.

Kaynak: Crisis Group

Twitter API'nin ücretsiz politikası, kötü amaçlı operasyonları da ortaya çıkartmıştır. Bu operasyonlar dünyanın birçok ülkesinde görülmüştür. Örneğin, 2020 yılında ABD seçimlerine müdahale eden Kremlin destekli "trol fabrikası" IRA'nın faaliyetleri keşfedilmiştir. IRA ayrıca Afrika ve Orta Doğu'da yanlış bilgilendirme kampanyaları düzenlemiştir. Han Şeyhun'daki sarın gazı saldırılarının sorumluluğunu gizlemek için Rusya yalan haberler yaymış ve Beyaz Miğferler'e yönelik dezenformasyon kampanyaları Twitter'da 56 milyon kez görüntülenmiştir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ise çekişmeli bir seçimin ardından devlet başkanına ve diğer önemli siyasi figürlere saldıran içerikler yayınlamıştır. Bu bilgilerin, dezenformasyon kampanyalarının kapsamını ve niteliğini belirlemenin yanı sıra uygun ve etkili karşı önlemler geliştirmek açısından da değerli olduğu düşünülmektedir. Suudi Arabistan ve BAE'den faaliyet gösteren sosyal medya hesapları da son zamanlarda Sudan ordusuna karşı savaşan Hızlı Destek Kuvvetleri adlı paramiliter grubu desteklemek için yanlış bilgilendirme kampanyaları yürütmüştür. Twitter'ı 2022 yılında satın alan Elon Musk, API erişimini kısıtlama kararını platformdaki dezenformasyonla mücadele çabasının bir parçası olarak tanımlamaktadır. Zararlı içeriği tespit etmek ve kaldırmak için yapay zekâ sistemlerine ve moderasyon için topluluk kitle kaynaklarına daha fazla güvenmeyi planlamaktadır. Ayrıca Musk, Twitter'ın

2021 yılında denemeye başladığı bir proje olan Topluluk Notları'nın yaygınlaştırılmasını hızlandırarak dezenformasyonu hedef almayı planlamaktadır. Ancak, Twitter'ın bazı eksiklikleri gidermek için tasarlanan yeni politikalar yeni riskler oluştururken, bunları azaltmak için gerekli araçları da kısıtlamaktadır.

Erişim:<https://www.crisisgroup.org/why-small-change-twitter-could-have-big-consequences-deadly-conflict>

Anahtar Kelimeler: Twitter, API, Dezenformasyon, Elon Musk

3. Yerel Kuruluşların Yerel Olarak Yönetilen Adaptasyonu Desteklemek ve Dayanıklılık Oluşturmak İçin Yapay Zekâyı Kullanabileceği Dört Yol / The International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık)

ChatGPT veya Google Bard gibi erişilebilir yapay zekâ (YZ) araçlarının günlük hayata girmesi, her sektör ve endüstride yeni fırsatlar ve zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu araçların kullanımı ucuz, internet bağlantısı olan herkes tarafından erişilebilir ve inanılmaz bir hızla gelişmektedir. İşte yapay zekâ araçlarının yerel STK'ları ve ortaklarını finansmana etkili bir şekilde erişmeleri ve kalkınma söylemini etkilemeleri için destekleyebileceği dört yol;

1. Önergeler ve raporlar yazmak

Önerge ve rapor yazmak, yerel anlayışa sahip ancak resmi eğitim almış personeli olmayan kuruluşlar için zordur. Donörlerin teklif çağrıları genellikle karmaşıktır, anlaşılması güç bir dil ve mali prosedürler kullanılır. Yerel kuruluşlar, topluluk bağlantıları olmayan İngilizce bilen elitlere karşı kaybedebilir. ChatGPT bağlama göre teklif metni önerebilir ve Quillbot gibi araçlar metni anında yeniden ifade edebilir.

2. Toplum temelli ve yerel kuruluşların yeteneklerinin geliştirilmesi

Yapay zekâ, yerel kuruluşların mali yönetim, dayanıklılık, izleme ve değerlendirme ve adaptasyon seçenekleri gibi çeşitli konulardaki anlayışlarını geliştirerek onları

güçlendirir. Ayrıca, değerli içgörüler sağlar, finansal terimleri basitleştirir, uygun fiyatlı yazılım seçenekleri sunar, finansal kontrolleri tanımlar ve hatta çevirileri kolaylaştırır.

3. Veri toplama ve analizinin iyileştirilmesi

Yüksek kaliteli veriler, iklim adaptasyonu ve dayanıklılık konularında yerel karar alma süreçleri için hayati önem taşımaktadır. Topluluk temsilcileri, kendi verilerini kullanarak hükümetlere tavsiyelerde bulunabilir, faaliyetleri şekillendirebilir ve danışman olarak hareket edebilir. Yapay zekâ, analizi daha erişilebilir hale getirerek, verileri düzenleyerek, sözlü taleplere dayalı analizler sağlayarak ve ek veri kümelerini entegre ederek bu süreci geliştirir.

4. Komplike politika, finans ve yasama belgelerinin basitleştirilmesi

Yapay zekâ, karmaşık politika, finans ve yasama belgelerinin topluluk üyeleri için ayrıştırılmasına yardımcı olarak şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik eder. Topluluklar özetlere erişebilir ve politikalar hakkında ortak görüşleri araştırarak kendi yargılarını oluşturabilirler. YZ, topluluğun karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayarak seslerini güçlendirir.

YZ modellerinin doğası gereği doğru olmadığını da göz ardı edemeyiz. Bilgi, büyük hesaplama gücünün otoritesiyle sunulur ancak bunlar temelde tahmin programlarıdır, 'halüsinasyon' olarak bilinen hatalara eğilimlidir ve çıktılarını destekleyecek gerçek dünya deneyimine sahip değildir.

Yapay zekâdan gelen tavsiyelerin gözden geçirilmesi ve bağlam içinde meşruiyetinin değerlendirilmesi gerekir. Düzenleme ve fikir oluşturma için mükemmel olabilir, ancak bu kişisel bilgi, güvenilir ilişkiler ve yaşam deneyimini telafi etmez.

Sonuç olarak, dikkatli olmak kaydıyla, bu araçlar her türlü yerel kuruluş için bir değer olabilir ve dil gibi en temel ve sinir bozucu engellerden bazılarını aşmalarına yardımcı olabilir.

Kaynak: NASA / Unsplash

Erişim: <https://www.iied.org/four-ways-local-organisations-can-use-ai-support-locally-led-adaptation-build-resilience>

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, ChatGPT, Yerel Kuruluşlar

F. GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER

1. Chatham House

Küreselleşme Çağı

- Çevrimiçi Etkinlik (15 Haziran 2023)

Küresel ticaret görünümü 2023 yılında da zorlu olmaya devam etmektedir. Ticaret politikası jeopolitik huzursuzluklardan ve ulusal güvenlikle ilgili endişelerden giderek daha fazla etkilenmekte, tedarik zincirinin dayanıklılığının artırılmasına ve ekonomik bağımlılığın en aza indirilmesine vurgu yapılmaktadır. Adil olmayan ticaret uygulamaları ve korumacılığa ilişkin endişeler de sanayi politikalarına geçişin bir sonucu olarak dile getirilmektedir. Sonuç olarak, küreselleşmenin geleceğine ilişkin tartışmalar daha da yoğunlaşmıştır. Ticaretle ilgili mevcut kamuoyu tartışmalarında 'küreselleşmenin azaltılması' baskın olsa da 'yeniden küreselleşme' birçok ekonomi ve sektördeki ekonomik entegrasyon ve kırılma modellerini açıklamak için daha uygun bir terim midir?

Erişim: <https://www.chathamhouse.org/events/all/members-event/era-reglobalization>

2. RUSİ

Ukrayna Finansal Sisteminin Bütünlüğü ve Dayanıklılığının Güvence Altına Alınması

- Çevrimiçi Konferans (19 Haziran 2023)

Birleşik Krallık hükümetinin haziran ayında Londra'da ev sahipliği yapacağı Ukrayna Kurtarma Konferansı (URC) ile düzenlenecek olan bu etkinlikte, yolsuzlukla bağlantılı potansiyel kara para aklama ile mücadele için Ukrayna finans sisteminde bütünlük ve dayanıklılığın önemi tartışılacaktır.

Erişim: <https://www.rusi.org/events/conferences/securing-integrity-and-resilience-ukraines-financial-system>

3. Chatham House

Yeni Ukrayna'yı Şekillendirme: Dayanıklı Toparlanmanın Süreci

- Çevrimiçi Panel (20 Haziran 2023)

Her zamankinden daha iyi ve tamamen yeniden inşa edilmiş bir Ukrayna, bu konferansın ana temasıdır. Kamusal yaşamın her yönü, Ukrayna'nın büyük insan ve mali kaynak gerektiren toparlanma sürecinden etkilenecektir. Bu etkinlikte Ukrayna ve diğer ülkelerden hükümetler, sivil toplum, şehirler, hayır kurumları, özel vakıflar ve özel sektörden katılımcılar yer alacaktır. Ukrayna'yı sürdürülebilir, kapsayıcı ve şeffaf bir şekilde yeniden inşa etmenin belirli yolları incelenecek ve yeni bakış açıları ve toparlanma stratejileri sunulacaktır.

Erişim: <https://www.chathamhouse.org/events/all/research-event/shaping-new-ukraine-delivering-resilient-recovery>

4. RUSİ

RUSİ Kara Harbi Konferansı 2023

- Çevrimiçi Konferans (26-27 Haziran 2023)

Bu yıl gerçekleştirilecek konferansta; Ukrayna'dan çıkarılacak sonuçlar, NATO'nun gelecekte ittifak üyelerinden talep edecekleri, geleceğin kuvvetlerinin özellikleri ve ordunun en iyi personeli nasıl bulabileceği ve bunu sağlamak için savunma sektörüyle gerekli bağlantıları nasıl kurabileceği üzerinde durulacaktır. Ayrıca, orduların bugünü ve yarınlarını güvence altına almak için nasıl seferber olmaları gerektiği incelenecektir.

Erişim: <https://www.rusi.org/events/martial-power-conferences/rusi-land-warfare-conference-2023>

5. Institute of Development Studies

Adil Gıda Sistemlerine Dair Yöntemler

- Çevrimiçi Etkinlik (27 Haziran 2023)

Etkinlik sırasında Dünya Gıda Güvenliği Komitesi (CFS) Üst Düzey Uzmanlar Paneli'nin gıda güvenliği ve beslenmede eşitsizliklerin azaltılmasına ilişkin yeni raporu sunulacaktır. Mevcut küresel gıda sistemlerimizin karşı karşıya olduğu güçlüklerin yanı sıra daha adil ve eşitliğe dayalı bir sisteme geçiş için atılabilecek adımlar tartışılacaktır.

Erişim: <https://www.ids.ac.uk/events/pathways-to-equitable-food-systems/>